

8. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=448%2F96-%E2%F0>.
9. Долінський Л.Б. Моделювання узагальненого кредитного рейтингу для групи об'єктів рейтингування /Л.Б. Долінський // Вісник НБУ. – 2011. – №4. – С. 23-27.
10. Все, что нужно знать о кредитных рейтингах // Standard & Poor's Financial Services, LLC. – 2009. – 17 с.
11. Уповноважені рейтингові агентства, включені до Державного реєстру уповноважених рейтингових агентств // Дані офіційного сайту ДКЦПФР [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : [http://old.ssmsc.gov.ua/\(S\(vgj1lh45nub5dguaz2vxuz45\)\)/ShowPage.aspx?PageID=650&AspxAutoDetectCookieSupport=1](http://old.ssmsc.gov.ua/(S(vgj1lh45nub5dguaz2vxuz45))/ShowPage.aspx?PageID=650&AspxAutoDetectCookieSupport=1).
12. ДКЦПФР виключила «Кредит-Рейтинг» з реєстру уповноважених рейтингових агентств [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : <http://news.finance.ua/ua/toplist/~1/2/231368>.
13. Матеріали офіційного сайту РА «Кредит-Рейтинг» [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : http://www.credit-rating.ua/img/st_img/Methodology/12.07.2011/Banks_CR_meth.pdf.
14. Матеріали офіційного сайту РА «ІВІ – Рейтинг» [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : <http://www.ibi.com.ua/o-reitingovanii/procedura-reitingovoi-ocenki/>.
15. Матеріали офіційного сайту РА «РЮРІК» [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : <http://www.rurik.com.ua/rating-principles/ranking-procedure-stages.html>.
16. Кредитные рейтинги банков / Материалы официального сайта Рейтингового агентства «Эксперт» [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалу : <http://www.raexpert.ru/ratings/bankcredit/>.

УДК 336.71: 338.124.4

Довгань Ж.М.,
к.е.н., доцент
кафедри банківського менеджменту та обліку
Тернопільського національного економічного університету

АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Постановка проблеми. На сьогодні ключовим питанням антикризового управління окремими банками і грошово-кредитним сектором в цілому є фінансова стійкість і стабільність функціонування. Завдання досягнення і збереження останніх банки не повинні вирішувати наодинці – у цьому їм мають допомагати спеціальні органи державного регулювання. Актуальна проблематика діяльності наглядових органів усіх країн сьогодні спрямована на активне сприяння банкам в проведенні адекватної оцінки та всебічного аналізу сукупності взятих на себе ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Антикризове регулювання в банках було предметом дослідження багатьох зарубіжних видатних науковців, серед яких особливо слід відмітити Т. Амблера, М. Армстронга, Е. Аткинсона, Д. Германа, Х. Деринга, П. Друкера, Д. Нортонна, П. Роуза, Д. Траута, М. Хаммера, Д. Чампі та інших. Російські фахівці, що займалися даним питанням, представлені наступними прізвищами: А. В. Анісімова, А. Ю. Вікулін, М. В. Воронько, С. Л. Воронько, К. А. Гореліков, С. М. Гусаров, А. Л. Тарасевич, Н. П. Тарасов, Г. Е. Ходачник та інші. В Україні проблемам антикризової підтримки банківського сектору присвятили свої роботи З.М. Васильченко, О.В. Дзюблюка, В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, О. В. Лук'янець, В. П. Мироненко, В. І. Міщенко, Є. Степанюк та інші.

Однак зазначена проблема вимагає подальших наукових досліджень і вироблення нових рекомендацій у відповідності до змінюваної економічної ситуації.

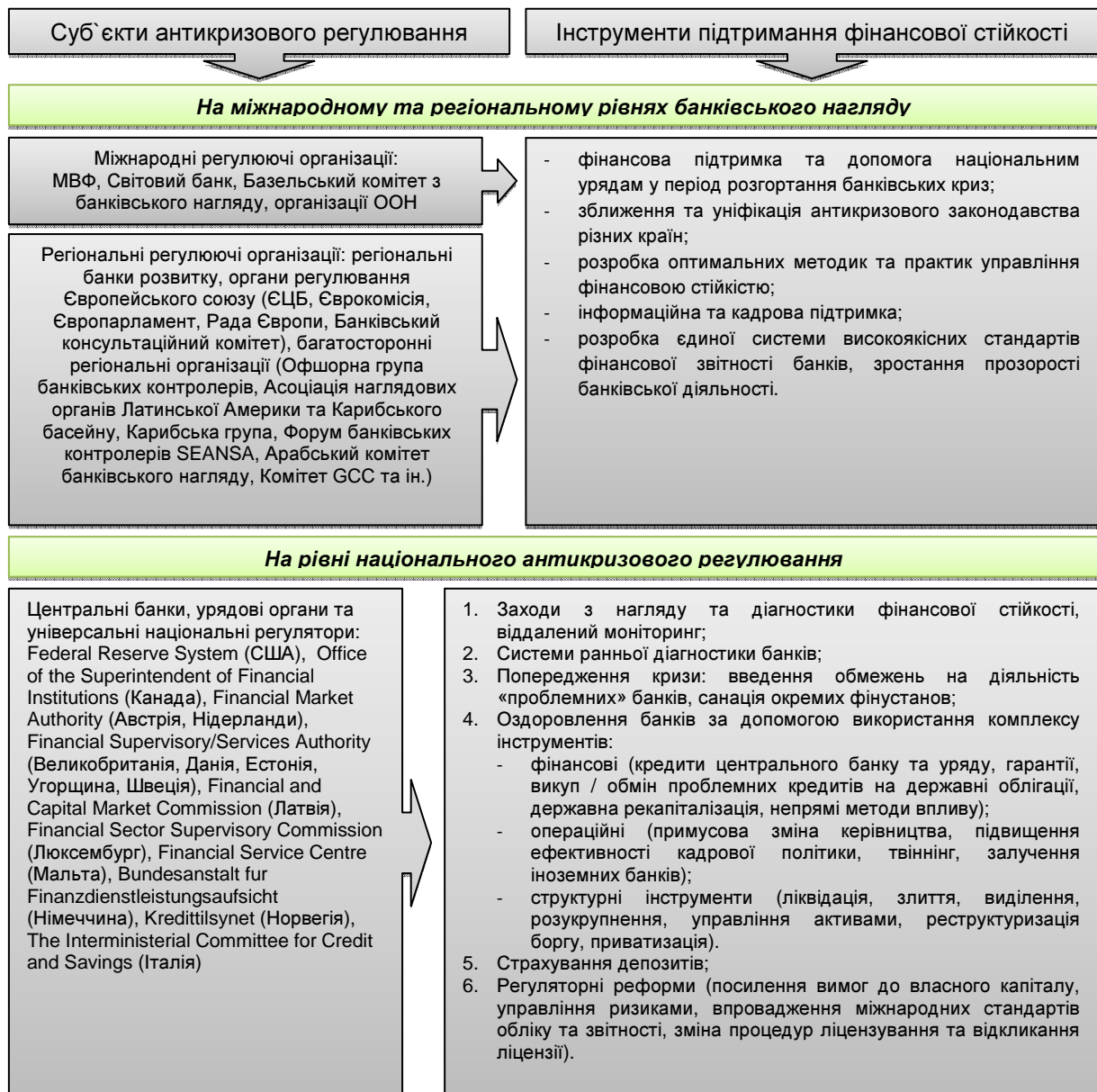
Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення концептуальних складових антикризового управління держави в структурі забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. З числа науковців досліджуваної проблеми А.В. Анісімова [1, с. 40] наголошує на важливості застосування макроекономічного підходу під час

визначення категорії антикризового управління, «метою якого є захист від системних криз, запобігання банкрутств та проведення ліквідації у випадку неефективності подальшого функціонування окремих банківських організацій. Виходячи з цього, на відміну від антикризового управління, антикризове регулювання зводиться до впливу зовні державними (національними) органами або за їх відання... шляхом реструктуризації чи перегляду окремих напрямків антикризового впливу на види діяльності банків, відносини з клієнтами, показники діяльності».

Виходячи з цього, до об'єкту антикризового управління на рівні макросередовища належать організаційна, інституційна, правова, інформаційна, технологічна структури банківської системи, комплекс її внутрішніх та зовнішніх взаємодій, направлені на збереження фінансової стійкості банків.

Виходячи з попереднього аналізу, очевидним є визначальний вплив різноманітних екстерналій не лише на систему комерційного банківництва країни, а й на політику національних регулятивних структур. Такі екстерналії у формі міжнародних нормативно-правових актів, угод та роз'яснень формуються на рівні наддержавних відносин та передбачають значний вплив політики на прийняття відповідних рішень у сфері забезпечення фінансової стійкості «партнерських» кредитних систем (рис. 1).

Рис. 1. Схема співвідношення суб'єктів антикризового управління та інструментів підтримання фінансової стійкості національної банківської системи (складено на основі [8; 7; 2; 3])

Однак незважаючи на значну залежність від міжнародних контролюючих органів та фактичне прийняття загальноновизнаних «правил поведінки» під час регулювання параметрів фінансової стійкості банківської системи, національні регулятори є ключовою ланкою антикризового менеджменту, оскільки саме їм випадає можливість вільно обирати модель розвитку фінансового нагляду та адміністративних заходів впливу.

Кризовий період розвитку світової економіки 2007-2009 років ознаменувався активізацією законодавчих новацій в багатьох країнах, направлених на реформу системи нагляду за національними фінансовими ринками, і в першу чергу – банківським сектором.

У 2009 році з метою підтримки фінансової стійкості грошово-кредитних інститутів та фінансової системи в цілому керівні органи Європейського союзу ініціювали створення нового наглядового інституту – European Systemic Risk Council (ESRC), метою діяльності якого є моніторинг та всебічний аналіз системних ризиків у регіоні. Це свідчить про те, що європейська спільнота робить спробу комплексного контролю всієї сукупності ризиків і запобіганню їх перетіканню між окремими сегментами фінансового ринку, а також трансформації в реальний сектор економіки [5].

Уряд США ще після кризових подій 1998 року ініціював створення так званої «Комісії А. Мельтцера» - Консультативної комісії з питань оцінки діяльності міжнародних фінансових інститутів. У березні 2000 р. новостворений орган підготував спеціальну доповідь Федеральному казначейству і Конгресу США, в якій після жорсткої критики заходів Світового банку та МВФ з підтримки глобальної фінансової стійкості підкреслювалась необхідність зміни функцій та інструментів реалізації політики міжнародних наднаціональних регуляторів. Важливість трансформації регулювання й посилення наглядових заходів викликали необхідність поширення « нової етики » в середовищі корпоративного управління США. Незадовго до цього був ухвалений закон, який посилював відповідальність топ-менеджменту та впроваджував жорсткіші покарання за корпоративне шахрайство. Одночасно вводилося 20-ти відсоткове збільшення фінансування Комісії з торгівлі цінними паперами (Security Exchange Commission – SEC). Кілька найвпливовіших фінансових компаній США, яким призначалося відшкодування збитків у розмірі 1 млрд. дол. за неправильні оцінки ринкового стану, зобов'язались надати 450 млн. дол. на організацію незалежного аналітично-дослідницького консорціуму [4].

Незважаючи на впроваджені заходи, на думку багатьох фахівців, однією з передумов розвитку іпотечної кризи в США, наслідки якої досягли світових масштабів, виявилось фрагментарне регулювання кожного сегменту американського фінансового ринку. Лівова частка неякісних іпотечних кредитів була сформована не банками, а іпотечними корпораціями, нагляд за якими проводився на рівні окремих штатів, а не на федеральному рівні. Слід підкреслити, що доволі часто такий контроль був невиправдано м'яким, тобто це свідчило про його фактичну відсутність, при чому розміщені позики підлягали подальшій сек'юритизації з боку інвестиційних банків, а регулювання останніх також є набагато слабшим порівняно з комерційними фінансовими установами [6].

Висновки з даного дослідження. Підтримка фінансової стійкості банківської системи в кризових умовах є основною функцією сучасного регулятора (центрального банку), незалежно від того, чи він є спеціалізованим регулятором (лише для банків), чи відповідає за моніторинг та нагляд фінансового ринку в цілому (універсальний регулятор). Регулятор завжди повинен вживати вчасних та адекватних заходів у сфері забезпечення критеріїв фінансової стійкості кредитної системи (зростання ліквідності банків, контроль рівня адекватності їх капіталу, стабільної роботи розрахунково-платіжної системи тощо). Антикризова політика регулятора передбачає використання широкого арсеналу засобів підтримки фінансової стійкості банків, серед яких особливою популярністю користуються операції рефінансування та рекапіталізації.

На нашу думку, для досягнення подібних цілей необхідно здійснити перехід від простого адміністрування до співробітництва і комплементарної взаємодії, що передбачають глибоке розуміння регуляторами особливостей внутрішніх бізнес-процесів фінансових установ.

Література

1. Анисимова А.В. Совершенствование механизма антикризисного управления банковской системой : диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.10 [Електронний ресурс] / А.В. Анисимова. – Ставрополь, 2005. - Режим доступу: <http://diss.rsl.ru/?menu=disscatalog/>.
2. Банківський нагляд : навч. посібник / В.І. Міщенко [та ін.]. – К. : Знання, 2004. – 406 с.
3. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи : монографія / В.В. Коваленко, О.В. Крухмаль. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 198 с.
4. Корнєєв В.В. Антикризове регулювання кредитних ринків: порівняльний аналіз практики зарубіжних країн / В.В. Корнєєв, Є.О. Бублик // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2. – С. 70-75.
5. Крилова В.В. Визначення ролі центрального банку в системі регулювання та нагляду за фінансовим сектором / В.В. Крилова, А.О. Крилова // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2. – С. 34-41.

6. Кузина О.Е. Эффективно ли государственное регулирование финансовых рынков? / О.Е. Кузина, Д.Х. Ибрагимова. – Режим доступа: <http://www.finanal.ru/009/> эффективно-ли-государственное-регулирование-финансовых-рынков.

7. Лук'янець О.В. Реформування фінансового регулювання та нагляду для забезпечення стійкості фінансової системи України / О.В. Лук'янець // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : збірник наукових праць ; Вип. 31 / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – С. 177-188.

8. Ходачник Г.Э. Совершенствование антикризисного управления в российской банковской сфере: диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.05, 08.00.10 [Электронный ресурс] / Г.Э. Ходачник. – Москва, 2003. – Режим доступа: <http://diss.rsl.ru/?menu=disscatalog/>.

УДК 336.71:001.895

Вахнюк С.В.,
к.е.н., доцент кафедри економічна кібернетика
ДВНЗ Українська академія банківської справи НБУ

СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ДІЇ БАНКІВСЬКОГО МЕХАНІЗМУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Постановка проблеми. Плани стратегій економічного розвитку багатьох країн світу на протязі останнього десятиріччя пов'язуються з процесом розбудови засад економіки знань (ЕЗ). Зважаючи на цей факт, шлях України до позбавлення статусу технологічного придатку розвинутих країн повинен прокладатися в аналогічному напрямку – у напрямку перетворення високотехнологічних підприємств та виробництв інтелектуальних послуг в основні джерела формування національного прибутку. Без наявності чітко працюючого механізму фінансової підтримки успіх розбудови ЕЗ в Україні видається надто сумнівним. Дослідження можливостей створення такого механізму логічним чином слід проводити в рамках вітчизняної банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню використання банківської системи для стимулювання практичної реалізації інтелектуального потенціалу суспільства в країні приділялась увага та обговорювалась в наукових публікаціях багатьма науковцями та практиками, серед яких: Е.Ф. Жуков [3], О. Старовойт [4], В.В. Киселев [5], Т.А. Медвідь [6], Н.С. Поповенко [7], Л. І. Федулова [8]. Однак, незважаючи на отриманні результати досліджень, певні аспекти зазначеної проблеми залишаються актуальними на теперішній час. Зокрема, в публікаціях досі не зустрічалися результати дослідження банківського механізму формування чинників ЕЗ в країні як єдиної комплексної системи.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних понять банківського механізму в контексті системи, здатної впливати на макроекономічні показники, що використовуються у світовій практиці для оцінки рівня становлення ЕЗ в країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно визначення, представленого в роботі [3], використання банківського механізму передбачає вирішення в процесі господарської діяльності конкретних банківських, фінансових та соціально-психологічних завдань, спрямованих на досягнення економічного ефекту. Стосовно ЕЗ він обумовлюється банківською діяльністю в ринкових умовах, результати якої спричиняють підвищення значення показників, що характеризують рівень розвитку ЕЗ в країнах та регіонах світу. Ці показники були розроблені спеціальною робочою групою Світового Банку (World Bank) в рамках програми «Знання для розвитку» (Knowledge for Development — K4D) [1].

Структура основних показників ЕЗ, що безпосередньо впливають на оцінку ефективності використання країною знань в економіці та оцінку здатності країни створювати, сприймати і розповсюджувати знання, представлена в роботі [2]. Згідно неї, загальну міру дії банківського механізму ЕЗ будуть визначити наступні показники:

- індекс економічного та інституційного режиму (Economic and Institutional Regime Index – EIRI), який характеризує загальні умови розвитку економіки і суспільства в країні;
- індекс інновацій (Innovation System Index – ISI), який характеризує рівень розвитку інноваційної системи в країні;
- індекс інформаційних і комунікаційних технологій (Information and Communication Technology Index – ICTI), який характеризує рівень розвитку в країні інформаційної і комунікаційної інфраструктури, що сприяє ефективній обробці і розповсюдженню інформації;